

OBČINSKA UPRAVA

Poučni stanovski list županom, občinskim tajnikom, občinskim svetovalcem in drugim javnim organom.

Izhaja vsakega 5. in 20. dne meseca, ter stane celoletno 8 kron, polletno pa 4 krome.

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinska Uprava« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladimir Ravnihar.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani

Cena oglasa je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

O zadnjevoljnih naredbah.

Piše dr. Vladislav Pegan.

(Konec).

Ne toliko za potrebo pouka nego le bolj kot posebnost naših zakonov navedemo še določbe o takozvanih privilegovanih testamentih. Malokedaj bo prišel kateri naših čitateljev delati tak privilegovan testament ali pa dajati strankam pouk za napravo istega, ali vendar zaradi popolnosti sestavka ne opustimo razlage te postavne posebnosti.

Za privilegovane testamente obstoje posebne olajšave glede gori pri navadnih testamentih naštetih formalnih predpisov. Teh olajšav ali privilegijev zakon ni podelil kakim posebnim stanovom ali osebam, nego jih je določil za posebno težavne položaje človeškega življenja.

Ti položaji so:

1. če v kraju, kjer živi testator, razsaja kuga, ali katera kugi podobna nalezljiva bolezen. Torej za olajšavne testamente ni dovolj že vsaka nalezljiva bolezen sama, ampak ta bolezen mora biti kugi podobna t. j. težka, oziroma nevarna. Kateri bolezni je med te šteti, to določajo izvedenci. Vendar se smatrajo kot nevarne vse one, ki lahko smrt bolnikovo povzročijo, kakor kolera, legar, angina itd.

Kužna bolezen ni treba, da bi bila ravno v hiši testatorja, nego je dovolj že, če je začela v kraju, kjer testator stalno biva. Seveda je tem manj treba, da bi bil testator sam kužno bolan. Položaj je itak težaven sam na sebi, če je v kraju bolezen razširjena, ker si potem ljudje iz strahu pred okuženjem ne upajo prosto medsebojno občevati in drug k drugemu zahajati. S tem je pa zvezana težava, dobiti potrebnih testamentnih prič.

2. med ladjeplovbo. Tudi tukaj je obtež kočeno si zasigurati priče, zlasti če je testator na daljšem potovanju na ladji. Enih ne more rabiti kot priče, ker ga ne poznajo, drugih ne, ker njegovega jezika ne razumejo, zopet tretjih sam ne mara, ker mu niso dovolj zanesljivi itd. Tako je število uporabnih prič med potovanjem na ladji zelo omejeno. Pripomniti je, da se spodaj navedene olajšave ne raztezajo na potovanja z železnico;

3. če so testatorja zaradi kužne bolezni izolirali ali dali v takozvani kontumac. Ta slučaj ni enak z onim pod 1., kajti v prvem slučaju mora v kraju, kjer testator biva vladati kužna bolezen, torej mora biti vsekakor več bolnikov, dočim je v tem tretjem slučaju mogoče osamljeno obolenje testatorja, ne da bi bil še kdo drugi bolan.

Olajšave, ki jih za ta slučaj daje zakon so naslednje:

a) da sta zadosti dve priči, kjer se sicer zahtevajo tri; ena izmed teh dveh prič testament lahko piše;

b) da so lahko kot priče tudi redovniki, ženske in mladenči nad 14 let; vse druge gori kot nedopustne navedene priče so tudi pri privilegovanih testamentih neveljavne;

c) da ni niti dvema pričama treba biti istočasno navzočima pri napravi testamenta, ampak pride ta lahko druga za drugo. Ta zadnja olajšava je pa dopustna samo ob nevarnosti okuženja, torej posebno v slučaju kontumaciranja (pod 3.).

Končno imamo navesti k privilegovanim zadnjevoljnim naredbam še vojaške oporoke.

Olajšav vojaške oporoke so deležni:

1. v mirovnem času vsi aktivni vojaki, kakor tudi osebe vojaškega stanu, ki so v oskrbi kake invalidne hiše;

2. ob vojskinem času isti kakor pod 1., dalje pa tudi vse osebe, ki stoje v službi armade;

3. ob vsakem času vse osebe, ki so na morju na kaki vojni ladji v službi vojne mornarice.

V bistvu so olajšave vojaških testamentov iste, kakor gori navedenih privilegovanih testamentov, namreč one pod a) in b). Olajšave pod c) so pa pri vojaških testamentih dopustne samo v vojskinem času (pod 2.) ter glede oseb, opravljajočih vojno-mornariško službo na vojnih ladjah.

Razmere, ki opravičujejo olajšave pri testamentih, niso trajne, nego samo začasne, — zato je tudi začasna veljava privilegovanih testamentov.

Kedaj ugasne njih moč?

Privilegovanim testamentom poteče veljavnost v šestih mescih potem ko je kuga nehala oziroma potem ko je končala mornarska vožnja. Kedaj je smatrati kužno bolezen kot prestalo, to se da posneti iz varnostnih zdravstvenih odredb politične oblasti. Ko okrajno glavarstvo zoper razširjanje kužne bolezni potrebne naredbe odpravi, začne teči ostala šestmesečna doba veljavnosti privilegovane oporoke.

Drugače je pri vojaških testamentih! Ti izgubijo svojo moč: a) v šestih mescih po izstopu iz aktivne vojaške službe, b) glede oseb, služočih pri armadi ob vojskinem času v šestih mescih po razglasitvi miru ali po trenutku, ko so na kakoršenkoli način pred razglasitvijo miru, stopili v mirovno razmerje nasproti sovražniku; c) glede oseb, ki niso v aktivni vojaški službi, pač pa na vojni ladji v službi mornarice, v šestih mescih po izkrcanju; d) glede vseh vojaških oseb takoj, potem, ko se jim je naznanilo, da so iz kateregakoli vzroka kazenskim potom iz službe odpuščeni.

S tem bi bile v kratkih, glavnih potezah načrtane vse važne zakonite določbe o zadnjevoljnih naredbah. Naj bi pomagal ta pouk vzdržati veljavnost zadnjih želj pozemeljskih trpinov, naj bi prihranil dedičem mnogo drugih pravnih! To je naš namen!

Oskrba revežev v Avstriji.

Oskrba revežev v Avstriji je še v povojih; zaostala je daleč za drugimi modernimi državami. Občine imajo nešteto sitnih poslov z oskrbo revežev, a vse to ima za reveže tako malenkostne in nezadostne vspehe, da se komaj delo samo izplačuje. Vzrok tej pomankljivosti je iskati v tem, ker je zvalila država vsa bremena, tihoča se oskrbe revežev na občine in dežele, ne da bi jim dala na razpolago potrebnih sredstev za izpolnjevanje nalog te tako važne javnopravne panoge.

Oskrbo revežev delimo v dva dela: v zasebno-pravno in javno-pravno.

Po zasebnem pravu imajo v smislu občnega državljskega zakona oskrbovati reveže njihovi svojci,

če so v takem premoženjskem stanju, da to svojo rodbinsko nalogo lahko izpolnujejo, ne da bi vsled tega prišli sami v gmotne stiske in potrebo.

Tozadevne civilno-pravne določbe so:

1. Stariši imajo dolžnost, svoje otroke vzgajati, skrbeti za njih življenje in zdravje ter jim dajati dostojno oskrbo (preživljanje). V prvi vrsti je to dolžnost očeta, če ta ne more, pride dolžnost na mater, od te na starega očeta in staro mater in sicer najprej od očetove potem od materine strani.

Vse to velja za zakonske otroke. — Glede nezakonskih pride dolžnost oskrbovanja od očeta na mater, od matere pa takoj na občine in ne na starega očeta ali staro mater ne od ene ne od druge strani, kajti v zmislu postave so nezakonski otroci v sorodu pravzaprav le s svojo lastno materjo, z njenimi sorodniki pa že ne več.

Oskrbo ima dobivati otrok od starišev toliko časa, dokler ne postane sposoben se sam oskrbovati. Zakon tu ne stavi nikakih starostnih mej; če si na primer otrok do 30. leta zaradi pohabljenosti ne more prislužiti potrebnega za preživljanje, ga morajo oskrbovati stariši še naprej.

2. Otroci so istotako dolžni dostojno oskrbovati svoje stariše, če so prišli v potrebo. — Več otrok mora izpolnovati svojo oskrbovalno dolžnost skupno.

3. Zakonski možje in žene so si tudi primorani dajati dostojno oskrbo in sicer dokler žive skupno (neločeni). Po ločitvi se ta dolžnost nekoliko spremeni; kajti če se je izrekla ločitev zakona brez krivde žene, jo mora mož po ločitvi dostojno t. j. njenemu in svojemu lastnemu stanu in svojemu premoženju primerno oskrbovati. Če je pa zakon ločen iz krivde žene, potem ima ona pravico, zahtevati samo nujno potrebno oskrbo ne glede na svoj stan in na možovo premoženje. Dobiti ima le toliko, da lahko živi.

Vsi doslej navedeni oskrbovalni slučajji so zasebno-pravnega značaja, zato ima onega, ki ne zadošča svoji dolžnosti, k temu prisiliti le sodišče. Občina pri tem nima opraviti družega, kot oskrbeti sodišču potrebne poizvedbe o premoženju, zdravju, zmožnostih itd. oskrbovalca in oskrbovanca.

Javnopravna oskrba revežev je subsidijarnega (nadomestnega) značaja, to se pravi, da nastopi šele tedaj, če ni nihče po zasebnem pravu obvezan dajati oskrbo. Nadomestni značaj se pokaže zlasti tudi v tem, ker obstoji ne v dostojnem, stanu primernem ampak samo v potrebnem preživljanju.

Dogodi se lahko, da so sicer osebe, ki bi po zasebnem pravu imele dajati revežu oskrbo, a se temu neopravičeno upirajo. V tem slučaju se ima opravičeni oskrbovanec obrniti za pravno pomoč na sodišče, a občina mora revežu vendarle dati potrebno oskrbo, kojo ji mora seveda vrniti po zasebnem pravu obvezani oskrbovalec.

Državni občinski red od 5. marca 1862 določa, da spada oskrba revežev v lastni delokrog občine in da postavodaja o tem pristojna deželni zborom. Kljub tej zadnji določbi je in sicer samo v osnovnih potezah načrtal način oskrbe revnih stari domovinski zakon od 3. decembra 1863 št. 105 d. z.

Te osnovne poteze so sledeče:

1. Oskrbo dajati ima politična domovinska občina, torej ne katastralna občina, kraj ali okoliš, ti celo tedaj ne, čeprav bi imeli svoje lastne ubožne zaklade (sodbe uprav. sodišča 10. junija 1882, št. 1095, 1. februarja 1881, št. 147 in 10. marca 1880 št. 421).

2. Dolžnost občine začne šele tedaj, če domačin v resnici uboža in pride v potrebo, ter ni nikogar drugega, ki bi po zasebnem ali javnem pravu imel oskrbovanje prevzeti.

3. Obveznost občine obsega dajanje potrebnega živeža, obleke in stanovanja, pomoč in postrežbo v bolezni ter vzgojo in vzrejo otrok. Dalje občinska dolžnost ne gre, več se od nje ne more zahtevati, zlasti ne izdatkov in stroškov, ki jih je imel kedo drugi za pogreb.

4. Osebam, ki še lahko delajo, je treba oskrbeti primerne dela.

5. Ker je ubožnost potreba, ki zahteva redoma hitre pomoči, je v prvi vrsti dolžna dati potrebni živež, obleko in stanovanje občina, v koji ubožec stanuje. Seveda je občina bivališča opravičena terjati povračilo tega, kar je izdala, od domače občine toda le v obsegu določenem gori pod 3.). Če je občina bivališča storila kaj več, ji ne gre nikako povračilo.

Iz odstavka pod 2.) je razvidno, da je pred občinsko oskrbo vsaka druga zasebno-pravna ali javno-pravna oskrba. O zasebno-pravni iz rodbinskih ozirov smo govorili že zgoraj. Predno se pa občini naloži breme oskrbe, pridejo v poštev dolžnosti sledečih oseb oziroma naprav in zavodov:

a) gospodarja (delodajalca), a samo v slučaju bolezni posla za 14 dni, oziroma za štiri tedne po odpustu iz službe;

b) vojaškega erarja, ki ima trpeti oskrbovalne stroške za obbolele vojaške žene in otroke, če so bili sprejeti v bolnišnico;

c) justičnega zaklada za oskrbovanje zdravih in bolnih jetnikov ter zaprtih;

d) javnih bolniških blagajn, bratskih skladnic, zavarovalnic zoper nezgode itd.;

e) društvenih in zavarovalnih blagajn, ki imajo po svojih pravilih (statutih) dajati svojim članom oskrbo.

Kakor je posneti iz vseh odstavkov od a) do e) se gre tukaj po večini samo za bolniško oskrbo revežev, dočim se da govoriti o splošni oskrbi le v izjemnih slučajih k c), d), in e).

Kakor že gori rečeno, je postavodaja tičoča se ubožnih zadev pridržana deželni zborom, ki so v posameznih, a ne še vseh kronovinah po možnosti uredili oskrbo občinskih ubožcev.

V prejšnjih časih so posle za oskrbo revežev oskrbovali po vseh kronovinah takozvani farni ubožni zavodi, ki so se uvedli v letih 1782 do 1787. Ti zavodi so ostanki onih starodavnih navad, ko je imela cerkev edina skrbeti za reveže. Po nekotih kronovinah imamo še danes farne ubožne zavode.

Farni ubožni zakladi so delovali pod upravitelstvom župnikov in ubožnih očetov. Njih dohodki so bila v prvi vrsti darila zasebnikov (iz nabiranja v cerkvah itd.) ter prispevki občine, iz drugih virov so dobili le malo.

Vsled različnih deželnih postav razdelimo danes avstrijske kronovine v štiri vrste:

1. Po nekotih deželah so odpravili farne ubožne zaklade in obenem uredili s posebnimi zakoni ubožne stvari. Te dežele so Nižje Avstrijsko, Gornje Avstrijsko, Koroško in Kranjsko. Odpravili so farne ubožne zaklade na Koroškem s postavo od 21. svečana 1870 št. 17 dežel. zak., na Kranjskem pa s postavo od 28. avgusta 1883 št. 16 dežel. zak. Oskrbo revežev so pa vredili na Koroškem s postavo od 22. maja 1886 št. 18 dežel. zak., na Kranjskem pa s postavo od 28. avgusta 1883 št. 17. dežel. zak.

2. V drugih deželah se farnih ubožnih skladov niso dotaknili, nego jih pustili obstati, pač pa so še posebej določili oskrbo revežev; tako Solnograško Češko, Predarlško in Štajersko. Zadnja dežela ima skoraj najboljše predpise o prehranitvi revežev. Urejalni zakon je od 27. avgusta 1896 št. 63. dežel. zak.

3. V Šleziji so sicer odstranili farne ubožne zaklade, a novih zakonov niso izdali. Tu je torej v veljavi samo stari domovinski zakon iz l. 1863.

4. V vseh ostalih deželah, t. j. v Galiciji, Dalmaciji, Bukovini, na Tirolskem, Moravskem, Gorici, Gradiški, Istri in Trstu so v veljavi še farni ubožni zakladi v zvezi z državnim domovinskim zakonom od l. 1863.

Tukaj ne smemo prezreti neke posebne naprave na Nižjem Avstrijskem. Tam so namreč oskrbo revežev občinam sploh odvzeli in izročili posebnim ubožnim okrajem, ki stoje pod neposrednim nadzorstvom deželnega odbora. Ubožni okraji imajo prehranjevati vse ubožce, pristojne v one občine, ki spadajo v dotični okraj. (Dalje prihodnjič.)

Izprememba §§ 59. in 60. obrtnega reda.

Državni zakonik z dne 15. marca 1902. l. je objavil zakon z dne 25. februarja 1902. l., ki je stopil v veljavo 15. avgusta 1902. l. in ki preminja §§ 59. in 60. našega obrtnega reda.

Ker imajo naše občine včasih opraviti zlasti v prenešenem področju posle, tičoč se teh sprememb, jih v naslednjem kratko objavimo.

§ 59. sedaj veljavnega obrtnega reda govori o agentih in določa, da so obrtniki upravičeni, da si sami ali po ljudeh, v to pooblaščenih, potujoč iščejo

naročnikov, pri tem pa da ne smejo razen na semenj s seboj jemati blaga za prodajo, ampak le vzorce. Za nabiranje naročil na tiskarska dela veljajo posebni predpisi, ki jih daje tiskovni zakon. Taki trgovinski potniki in stabilni trgovinski agenti, ki žive ob tem, da nabirajo različnim obrtnikom naročil, morajo to svoje opravilo prijaviti obrtni oblasti. § 60. govori o prodaji blaga od kraja do kraja in določa, da smejo ponujati in prodajati blago, hodeč od kraja do kraja ter od hiše do hiše, le tisti, ki imajo krošnjarsko pravico, vendar pa je predmete vsakdanjega potroška, kakor mleko, sadje, sočivje, cvetice, dovoljeno prodajati na ulici in od hiše do hiše. Poleg tega sme obrtno oblastvo v njegovem okolišu nastanjenim malim obrtnikom dovoliti, da prodajajo svoje izdelke v občini svojega bivališča od hiše do hiše.

Pravice, ki jo daje više navedeni § 59., se poslužujejo s posebno vneto velika trgovinska in tovarniška podjetja, zlasti manufakturna, in pošiljajo svoje agente zlasti po malih mestih in trgih, kjer jim nabirajo naročil pri zasebnih strankah. Domači, stalno naseljeni trgovci in obrtniki seveda s težkim srcem gledajo hudo konkurenco, katero jim delajo tuja podjetja s tem, da jim jemljejo kupovalce, na katere z vso pravico računajo oni sami. Že pred leti so zategadelj zasnovali živahno agitacijo, katere namen — doseči premembo navedenih določb obrtnega reda — se je vsaj deloma dosegel po dolgih bojih z novim zakonom, katerega določbe so naslednje:

§ 59.

Iskanje naročil za blago po lastnikih obrtov in trgovinskih potovalcih.

Lastniki obrtov imajo pravico, da iščejo potujoč izven svojega kraja sami ali po pooblaščenih (trgovinskih potovalcih), ki so opremljeni z uradnimi izkaznicami in so v njih službi, naročil za blago pri trgovcih, tvorničarjih, obrtnikih, sploh pri takih osebah, ki potrebujejo pri svojem opravljenem obratu blaga ponujane vrste; pri tem pa ne smejo, razen na semnjih, jemati s seboj blaga za prodajo, temuč samo vzorce.

Iskati naročil za blago pri osebah, pri katerih se dotično blago ne uporablja v njih opravljenem obratu, je lastnikom obrtov ali njih pooblaščenecem glede spečavanja kolonifalnega, specerijskega in materijalnega blaga v stanovišču ter tudi zunaj stanovišča brezpogojno prepovedano; glede drugega blaga je dovoljeno, iskati naročil zunaj stanovišča pri omenjenih osebah samo v posameznih primerih na izrečen, pisмено na določeno blago glaseč se poziv, naslovljen na lastnika obrta.

Trgovinski minister pa je pooblaščen, v ozira vrednih primerih, poprašavši trgovinsko in obrtno zbornico in udeležene zadruge, za določeno blago ali določene okraje ali pa za posamezne obrte ukazoma dopustiti iskanje naročil za blago pri osebah, omenjenih v odstavku 2., tudi brez tega poziva.

§ 59. a).

Izdelovalci ur, zlatnine in srebrnine, veletržci s temi rečmi, potem trgovci z biseri in dragimi kameni in pa njih neposredni službeni pooblaščenici imajo, ako je stanovišče dotičnega obrta v domačih deželah, pravico, na svojih opravljenih potovanjih jemati s seboj za prodajo ne samo vzorce, temuč prodajno blago samo, ako je po njih svojstvu prodaja po vzorcu izključena, vendar z omejitvijo, da se sme to blago oddajati samo tistim, ki ga imajo pravico zopet prodajati.

§ 59. b).

O vsebini in izdajanju izkaznic, določenih za trgovske potovalce, se izdado potrebna določila ukazoma, poprašavši trgovinske in obrtne zbornice.

Zaprosila za te izkaznice je rešiti najdalje v osmih dneh in se smejo zavriniti samo iz razlogov določenih v zadevnem ukazu.

Ukazoma se nadalje določi, v koliko potrebujejo v § 59. a) omenjene osebe posebnih izkaznic pristojnega puncevalnega urada.

§ 59. c).

Iskanje naročil za blago po samostojnih trgovinskih agentih.

Trgovinski agenti, ki niso v službi kakega obrtnika, morajo svoj opravljeni obrat priglasiti po § 11.

Oni smejo v § 95., odstavku 1. oznamenjenim osebam predlagati vzorce predmetov, ki se uporabljajo v njih opravljenem obratu, da se napelje kupčija, jim sporočati cene blaga in sprejemati od njih naročila na predmete omenjene vrste.

Trgovinskim agentom ni dovoljeno, razen svojih vzorcev jemati s seboj še blago, prodajati vzorce ali blago za svoj račun in začeti agencijska opravila z drugimi osebami nego s takimi, v katerih opravljenem obratu se uporablja blago ponujane vrste.

Trgovinski agenti, ki vrše svoje opravilo potujoč, ne smejo imeti svojih zalog blaga ali skladišč.

Vzorce mora pooblastilec agenta oznameniti za vzorce.

§ 59. d).

Spečavanje tiskovin.

Za spečavanje tiskovin in nabiranje predplačnikov ali naročnikov ne veljajo določila §§ 59, 59. b) in 59 c); za to veljajo zgolj v tiskovnem zakonu dani posebni predpisi.

§ 59. e).

Inozemski trgovinski potovalci.

Trgovinski potovalci, ki zastopajo inozemska industrijska, obrtna ali trgovinska podjetja, so podvrženi tudi spredaj navedenim določilom, ako so po vsakokrat veljajočih trgovinskih pogodbah pripuščeni za opravljanje poslov v tuzemstvu; v § 59. b), odstavku 1.

omenjeni izkaznic ne potrebujejo tisti trgovinski potovalci in samostojni agenti, ki so že izkazani z obrtno izkaznico, omenjeno v trgovinskih pogodbah.

§ 60.

Prodajanje blaga od kraja do kraja.

Prodajati blago od kraja do kraja, razen na semnjih, in nositi ga okoli in ponujati od hiše do hiše smejo samo osebe, ki so za to upravičene po zakonu o krošnjarstvu.

Ta umejitev pa ne velja za pridelke kmetijstva in gozdarstva, ki služijo vsakdanji rabi, kakor mleko, jajca, sadje, zelenjad, sveže cvetlice, sirovo maslo, perutnina in drva, nadalje za naravne slatine, ako te reči od hiše do hiše ali na cesti prodajajo pridelovalci al prejemniki njih ukazil ali upravičeni trgovci.

Opojne pijače in kis so izvzeti od prometnih olajšav, dovoljenih s spredaj navedenimi določili.

V posameznih občinah lahko to prodajanje prepove iz zdravstvenih ali tržnih policijskih ozirav politično deželno oblastvo po predlogu občinskega zastopa, ki mora poprašati udeležene obrtne zadruge, za določene predmete in za določen čas, eventualno za določene dele občine.

V posebnega ozira vrednih primerih lahko obrtno oblastvo, doprašavši dotične zadruge, vsakokrat za dobo treh let in do preklica dovoli v njegovem okraju prebivajočim manjšim obrtnikom, prodajati lastne izdelke v občini stanovišča svojega obrta od hiše do hiše, da bolje uspevajo. V ta namen se izdajo posebne uradne izkaznice. Za enega obrtnika se izda samo ena izkaznica, ki pa se lahko glasi hkratu na določene ude rodbine ali na kakega namestnika, ki se imenuje naprej.

§ 60. a).

Prodajanje kruha in drugačnega pekovskega blaga od hiše do hiše ali na cesti je prepovedano, izvzemši primere, omenjene v § 60., odstavku 1. in 5. Dostavljanje kruha in drugega pekovskega blaga pekovim naročnikom je dopuščeno samo na naročilo po njem samem, po udih njegove družine in po njegovih pomožnih delavcih.

§ 60. b).

Uporabljati otroke pod štirinajstimi leti za prodajanje, omenjeno v §§ 60. in 60 a), je prepovedano; uporabljanje ženskih oseb pred osemnajstimi leti v ta namen lahko omeji ali prepove obrtno oblastvo.

Razne vesti.

Županska zveza. Dne 15. t. m. je imela v Št. Vidu nad Ljubljano svoj prvi občni zbor novoustanovljena slovenska županska zveza. Z veseljem in iskreno pozdravljamo s svojega strokovnega stališča novo društvo, to pa tembolj, ker je Zveza sama strokovno društvo s plemenitimi nameni. —

Zaradi pomanjkanja prostora smo morali natančno poročilo odložiti za prihodnjo številko, ker je bila ta že stavljena. Za danes omenjamo le, da se je volil pri zborovanju, kojemu je predsedoval g. župan Belec, poročal pa g. deželni odbornik, državni in deželni poslanec, vodja Povše, prvi odbor in da se je določila društvenina 8 K. — G. poslanec Povše je govoril zlasti o potrebi društvenega strokovnega lista, ter omenjal že obstoječ laški in nemški list, ni se pa spomnil nas, kar zelo obžalujemo. Ne da bi se hvalili, lahko z mirno vestjo trdimo, da naš list, kar se tiče vsebine, oblike in nizke cene daleč nadkriljuje imenovana tuja lista, ki sta skoraj brez vsakega praktično-poučnega članka. Tudi bi želeli, da se v imenu dobre stvari k takim občnim zborom izvoli vabiti naše uredništvo, ki bo poslalo drage volje strokovnega poročevalca k zborovanju.

Nalaganje občinskega denarja. Doslej je bila navada, da se je nerabljeni denar občinskega premoženja in ubožne blagajne nalagal samo v hranilnice. V okrajnem zastopu v Ljubnem je pa sedaj predlagal nek odbornik, naj se sklene, da se bodo smeli odslej ti denarji nalagati tudi v Raiffeisenove posojilnice.

Statistični podatki o letini na Kranjskem v letu 1905. Rodovitnega sveta je imela naša dežela v l. 1905: njiv 147.606 ha, travnikov 172.529 ha, vrtov 7.880 ha, vinogradov 10.485 ha, pašnikov 155.068 ha, planinskih pašnikov (alp) 13.642 ha, gozdov 442.178 ha, jezer, močvirja in ribnjakov 1.622 ha, skupaj 951.010 ha. — Letina glavnih poljskih pridelkov je znašala: pšenice se je pridelalo 275.441 hl, rži 184.323 hl, ječmena 175.087 hl, ovsu 371.756 hl, koruze 274.957 hl, ajde (prvega pridelka 6.034 hl, drugega pridelka 202.388 hl) 208.022 hl, prosa in sirka 154.669 hl, fižola, graha in leče 45.018 hl, konopelj 1.085 q, lanu 3.937 q, krompirja 2.840.082 q, pese in repe prvega pridelka 221.434 q, pese in repe drugega pridelka 1.006.113 q, zelja 197.802 q, buč 20.290 q, sena, otave in detelje 787.657 q, mešanice 48.968 q, deteljnega semena 2.240 q, košnja na travnikih 4.198.151 q, slame 1.835.458 q, vina 156.713 hl, sadja (peškatega 49.885 q, koščičastega 21.165 q, orehov 2.655 q) 73.705 q. — Vsa letina se v desetletnem primerju more imenovati v obče dobra, obilo se je pridelalo okopavin in sena, manj vina, malo je bilo pa sadja.

Vojaški pregledni (kontrolni) shodi izostanejo vsled naročila vojnega ministrstva tudi letos. Glavni raport neaktivnih gazistov se vrši dne 4. novembra.

Zupanom izvoljen je v občini Grušovje na Štajerskem g. Anton Pučnik, posestnik na Dobrovi. G. Pučnik je odločen Slovenec.

Umrli je v Ptujju dolgoletni mestni občinski tajnik Karol Hödl v starosti 42 let.

Novi most čez Savo. Dne 25. t. m. otvorili bodo v Brežicah most cesarja Franca Jožefa in ga izročili prometu. Otvoritve se vdeleži namestnik grof Clary-Aldringen in deželni glavar grof Edmund Attems.

Dva nova trga. Cesar je z najvišjo odločbo od 11. maja 1906 odredil, da se kraj Algersdorf, ki tvori del občine Eggenberg (politični okraj: Okolica Gradec) odslej imenuje tudi Eggenberg in ga je povzdignil med trge. Z odločbo istega dne je podelil tržke pravice kraju Schlanders v istem političnem okraju.

Občinski davek na kolesa je uvedla mestna občina Kitzbühel na Tirolskem. Od vsakega bi-

cikla v mestnem ozemlju imajo plačati lastniki 10 K davka, kar prinese občinski blagajni lepim dohodkov. Zoper ta davek so vložili nekateri prizadeti rekurz na deželni odbor, ki pa je pritožbo kot neutemeljeno odbil in sklep občinskega zastopa potrdil.

Avstrijske sodne oblasti.

Vsakomur so znana sodišča najnižje vrste, namreč okrajna sodišča. Ni ga tudi skoraj omikanega državljan, ki ne bi vedel, katere panoge pravovarstva pristojne okrajnim sodiščem, kako so ista vrejena, kedo pri njih sodi i. t. d. Sploh je znan skoraj vsakemu omikancu okrajno-sodni aparat natančno. Ne tako druga in tretja inštanca nad okrajnim sodiščem! Že ti dve sodni oblasti sta po svojem ustroju in po svoji pristojnosti manj poznana, kaj naj potem rečemo še o raznih specialnih sodiščih kot: dvorni maršalni urad državni sodni dvor, dalje o najvišjih upravnih sodiščih kot upravni sodni dvor, državno sodišče i. t. d.?

Seznani naše čitatelje vsaj v glavnih potezah z raznimi avstrijskimi sodnimi oblastmi, je namen našega članka.

Začnemo seveda s civilnimi sodišči.

Razvoj naših današnjih civilno-sodnih oblasti (v nasprotju z upravnosodnimi in vojaškosodnimi) sega daleč nazaj v avstrijski zgodovini. Prvi nagib k današnjemu stanju je dala „justična ureditev“ (Justizregulierung) cesarja Jožefa II., ki je načelno izrekla, da ima izhajati vsa sodna oblast, vsa sodna moč od države, ne od posameznikov. Kakor je namreč znano, so v prejšnjih dobah delili pravico, — ki bi se pa bolje imenovala krivica, — graščaki na svojih takozvanih patrimonijalnih sodiščih.

Že takrat so začeli snovati po mestih redna sodišča, a na deželi so pustili obstati patrimonijalna. Zadnja ura je odbila tem še-le leta 1849., ko je § 100 znane „sušceve ustave“ izrekel: „Vsa sodna moč izhaja iz države. Odslej naj prenehajo patrimonijalna sodišča“. Od tega časa naprej imamo v osnovnih potezah današnjo sodno organizacijo, ki se je seveda polagoma spopolnjevala.

Osnovna načela vse sodne oblasti so sledeča:

1. sodna oblast se izvršuje v imenu cesarjevem, (zato se tudi vsaka sodba začne s stavkom: „V imenu Njegovega Veličanstva cesarja“);

2. sodniki so v svojem sodnem poslovanju neodvisni od upravnih oblasti in nikomur za svoje pravosodje odgovorni;

3. zato imenuje vse sodnike cesar ali pa se imenujejo v njegovem imenu in sicer definitivno ter za celo življenje;

4. v varstvo državljanov proti mogoči samovolji sodnikov — zaradi njih neodgovornosti in neodvisnosti — je dano sredstvo takozvane sindikatne tožbe, kojoj vložiti lahko vsak državljan proti sodniku, ki mu je krivico storil, in proti državi; ta tožba pa mu pristoji le tedaj, če si potom pritožbe zoper krivično sod-

nikovo odredbo ni mogel pomagati. — Tedaj najprej redna pritožba — potem sindikatna tožba!

Civilna sodišča delimo v dve vrsti: v navadna in v posebna.

Navadna sodišča so: 1. okrajna; 2. okrožna ozir. v deželnih glavnih mestih deželna; 3. višja deželna ali deželna nadsodišča in 4. eno najvišje sodišče na Dunaju.

Posebnih sodišč je več vrst in jih je težko spraviti v kak sistematičen seznamek. Ž njimi se bomo bavili pozneje.

1. Okrajna sodišča.

Ustroj navadnih, rednih okrajnih sodišč je sledeči:

Predstojnik sodišča je okrajni sodnik (VIII. činovni razred). Pravico soditi ima le on in pa prideljeni mu pristavi (adjunkti). Mnogokrat pa načeluje okrajnim sodiščem deželno-sodni svetnik (VII. činovni razred); zlasti je to kot pravilo pri večjih sodiščih kakor n. pr. po mestih, kjer imajo okrajna in deželna sodišča. V takih krajih so predstojniku sodišča podrejeni za razsojevanje namesto pristavov sodni tajniki, ki so v istem činovnem razredu, kakor navadni okrajni sodniki (VIII. čin. razr.).

Za opravljanje pisarniških in drugih nesodnih poslov imajo sodišča: višje oficijale (IX. čin. razr.), oficijale (X. čin. razr.), kanceliste in pisarniške asistente (XI. čin. razr.), zemljeknjižne vodje (različnih razredov), sodne sluge in pisarniške pomočnike. Zadnji dvoji niso uvrščeni v uradniške činovne razrede.

Naštevati vse stvari, ki spadajo v presojo okrajnim sodiščem, bi bilo preobširno in bi šlo preko namena našega spisa, namreč poučiti o bistvu sodišč v glavnih potezah. Zato se omejimo samo na najvažnejše stvari okrajno-sodnega področja, ki so:

a) vse pravde, pri kojih se ne gre za vrednost nad 1000 K, pravde zaradi motenja posesti, zaradi očetstva k nezakonskemu otroku, zaradi posestnih mej, zaradi prevzitka, zaradi živinskih napak in konečno pravde iz najemnih, zakupnih in službenih pogodb;

b) oprava vseh eksekucij;

c) zapuščinske razprave;

d) varstveni in kuratelni posli za nedoletne in kurande (ljudi, ki so pod kuratelo);

e) kazenske pravde zaradi prestopkov.

Kakor že gori omenjeno to naštevanje ni popolno, ampak je preračunjeno samo v pouk našim občinskim organom. Včasih pridejo pred okrajna sodišča tudi kazenske poizvedbe in preiskave zaradi hudodelstev in pregreškov, zaslišavanje prič v pravih, ki tečejo pri okrožnih ali deželnih sodiščih i. t. d.

Poleg navadnih okrajnih sodišč obstoje še specialna okrajna sodišča v velikih mestih; namreč okrajna sodišča za trgovinske in pomorske stvari. Te vrste sodišča imamo v Trstu, na Dunaju in v Pragi. V njih področje ne gredo vsi gori pod a) do e) naštetih posli, ampak skoraj samo civilne pravde trgovinskega in pomorskega značaja.

Končno spadajo semkaj tudi obrtna sodišča, koja so uvedena s postavo od 27. novembra 1896 št. 218. drž. zak., ki imajo razsojati pravde med obrtniki in njih delavci. Taka sodišča je opravičeno ustanovljati ministerstvo, kjer se izkaže za to potreba.

O pravadah, ki spadajo pred trgovinska in pomorska oziroma pred obrtna sodišča, ne smejo v okrajih kjer ta specialna sodišča obstoje, razsojati navadna okrajna sodišča.

Vprašanja in odgovori.

K vprašanju 55. v prejšni številki nam piše prijatelj lista:

»V zadnjem listu odgovarjate na 55. vprašanje občinskega urada v S., da ne more ta občina zahtevati oskrbovalnih in pogrebnih stroškov za nekega ubožca, ki je tam umrl, od njegove domovne občine in se sklicujete na § 24. drž. zakonika od 3. decembra 1863 št. 105. Po mojem mnenju je pa domovna občina dolžna povrniti pogrebne stroške in sicer po §§ 5., 6., 8. in 22. zakona z dne 28. avgusta 1883. l. drž. zak. št. 17, in prosim, da to Vaše tolmačenje utemeljite v smislu te potsave.«

Imate prav! V dotičnem slučaju se je pa šlo za kranjsko občino proti tuji (primorski) občini. Tako je vsaj naš pravni izvedenec iz dopisa občinskega urada posnel, da se brani povračilo primorska občina, ki tudi res nima ničesar vrniti. Kranjske občine si imajo medsebojno vračati pogrebne stroške po §§ 3., 5., 8. in 22. deželne postave od 28. avgusta 1883 št. 17 drž. zak. — Naš odgovor ste pa glede oskrbovalnih stroškov napak razumeli; oskrbovalne stroške si morajo vse avstrijske občine — ne glede na kronovine — vračevati. — V odgovor se je pač vrinila pomota v toliko, da se ima glasiti namesto »Kranjsko« obakrat »Primorsko«. — Glede pogrebnih stroškov velja tedaj pravilo: Občine v onih deželah, kjer imajo posebne ubožne postave,* so opravičene medsebojno tirjati povračilo pogrebnih stroškov, ne pa od občin v kronovinah, kjer velja mesto ubožne deželne postave še državni zakon od 3. decembra 1863 št. 105. drž. zak.

Gospod J. B . . . r v R.

56. Vprašanje: Koliko časa nima pravice voljen biti v občinski odbor, kedor je bil obsojen na 2 mesca zaradi lovske tatvine?

Odgovor:

Vaše vprašanje je nejasno. Razložek je velik, če je bil dotičnik obsojen zaradi prestopka tatvine na dva mesca zavora ali zaradi hudodelstva tatvine na dva mesca ječe. Oboje je namreč mogoče: po § 174 odstavek II. črka g.) kazenskega zakona se zakrivi hudodelstva tatvine, kedor drugemu iz ograjenega revirja ukrade divjačine za več kot 10 K, dalje se istega hudodelstva zakrivi kedor v navadnem odprtem revirju vkrade divjačine v vrednosti nad 50 K; ti hudodelstvi se kaznujeta z ječo od 6 mesecev do enega leta. Vendar se sme kazni pod 6 mesecev, torej tudi na dva mesca znižati. — Po § 460 kazenskega zakona se pa zaradi prestopka tatvine kaznuje z zaporom od 1 tedna do 6 mesecev, kedor vkrade manj divjačine, kakor je gori navedeno. V obeh slučajih je tedaj dvomesečna kazen mogoča. Ali je bila kazn ječa ali zapor, izveste najložje pri sodišču. Najbrže je bila ječa. V tem slučaju, — če je

* Opozarjamo Vas na članek v današnji številki »Oskrba revežev v Avstriji«.

bila ječa — izgubi dotičnik pravico voljen biti za pet let po prestani kazni, sicer pa samo za tri leta.

57. Vprašanje: Županstvo Špitalič.

Letošnje leto poteče zakupna doba našega obč. lova. — Ta lov je imela dosedaj skozi deset let v najemu neka visoka oseba in sicer tako, da se ji je za zadnjih pet let podaljšala najemnina izvenlicitaričnim potom. — Dosedanji najemnik zahteva sedaj, da mu občina podaljša zakup za novih deset let. —

Ali se more občino prisiliti do tega koraka?

Odgovor:

Kakor posnamemo iz Vašega dopisa je v predležem slučaju pravni položaj sledeči:

Pred desetimi leti je izdražil tamošnji obč. lov najemnik A. za dobo petih let.

Po preteku te zakupne dobe podaljšalo je okrajno glavarstvo najemniku A. najemnino za nadaljnih pet let, v kar je bilo spričo določbe § 1. zakona z dne 27. IX. 1887. dež. zak. št. 27 brez privolitve občine opravičeno.

Kar se tiče sedaj nadaljnega podaljšanja najemnine, veljajo po gori navedenem zakonu sledeče določbe:

Brez javne dražbe se sme podaljšati najemnina edino le za dobo desetih let. Po preteku te dobe mora postavno priti lov zopet na javno dražbo. — Podaljšanje najemnine brez javne dražbe čez dobo desetih let je popolnoma nezakonito in radi tega prepovedano. — Ker je bil Vaš lov že enkrat za pet let brez javne dražbe oddan v najem, sme se torej le še za nadaljnih pet let brez javne dražbe v najem dati dosedanjemu najemniku. —

Glede podaljšanja najemnine obč. lova pa veljajo naslednje dati določbe:

Za dobo petih let sme podaljšati lovski zakup polit. oblast po zaslišanju občine; — od petih do deset let pa sme to storiti le s privoljenjem občine. —

Ker je bil Vaš lov torej že pet let v najemu brez javne dražbe sme se torej po gori navedenem le z izrečnim privoljenjem občine podaljšati še za nadaljnih pet let. —

Kakor posnemate iz navedenega, se Vaše občine nikakor ne more prisiliti, da podaljša še nadalje dosedanjemu najemniku lovsko zakupnino. — Podaljšanje zakupnine za deset let je v Vašem slučaju protizakonito, za dobo petih let pa se sme izvršiti le z izrečnim privoljenjem obč. odbora. — Če treba, naj vloži občina pritožbo na najvišjo inštanco in uverjeni bodite, da boste dosegli zaželjeni vspeh. —

58. Vprašanje: Županstvo Rob pri Laščah.

Koliko časa nima pravice voljen biti v obč. zastop oni, ki je bil radi lovske tatvine kaznovan na 2 mesečni zapor.

Odgovor:

Osebe, ki so bile radi tatvine sodnijsko obsojene, so po § 3. točka 3. obč. vol. reda izključene od aktivne in pasivne volilne pravice; in sicer so po določenih kazenske naredbi z dne 15. XI. 1867. drž. zak. st. 131. v slučaju:

a) če so bile obsojene radi prestopka tatvine (§ 460 kaz. zak.) izključene: za dobo treh let po prestani kazni; v slučaju pa, da

b) so bile obsojene radi hudodelstva tatvine so izključene za dobo desetih, odnosno petih let. Za deset let so izključene takrat, če so bile obsojene na vsaj pet let težke ječe, sicer pa le za pet let. —

Na drugo vprašanje Vam ne moremo dati zaželjenega pojasnila, ker iz Vašega dopisa ni razvidno, v kakšen namen se je sklenilo pobiranje nove obč. takse. — Pojasnite nam torej, za kakšno takso se Vam gre — potem Vam odgovorimo na vprašanje. —

59. Vprašanje: Županstvo v Št. R t.

Ali se smejo izdati delavske knjižice zakonski ženi brez dovoljenja njenega moža?

Odgovor:

Da. — Za izdajanje delavskih knjižic je merodajna določba § 80. obč. reda. — Ta § nikakor ne določa, da bi se smelo del. knjižico izdati zakonski ženi le z privoljenjem njenega moža. — Edino-le nedoletnim otrokom se ne smejo izdajati del. knjižice brez privoljenja očeta ali variha, druge omejitve ne pozna zakon. —

60. Vprašanje: Za vas Bistrica se je vsled sklepa obč. odbora zgradil poseben vodovod, ki je sedaj še vedno v obč. oskrbstvu. Ali zamore župan brez dovoljenja obč. odbora za omenjeni vodovod postaviti poseben odbor in koliko članov naj šteje ta odbor?

Odgovor:

Po našem mnenju župan omenjenega odbora ne more na svojo roko sestaviti, temveč je to stvar obč. odbora. — Postopati je županstvu v predmetnem slučaju po § 52. obč. reda. — Število članov odbora določa občinski odbor po važnosti zadeve, ki jo je oskrbovati. Po našem mnenju zadostuje odbor obstoječ iz treh članov. —

61. Vprašanje: Josip Andrijašič v Črnem kalu. Kdo sme voliti pri občinskih volitvah za posestva davčnih občin; župan ali vaški načelnik?

Odgovor: Za posestva davčnih občin sme pri obč. volitvah voliti načelnik gospodarskega odseka, ali tudi takozvani vaški načelnik, ako ima dotična davčna občina, ozir. vas v resnici svoj posebni gospodarski odsek. — Ako dotična vas nima svojega posebnega gospod. odseka, potem sme za posestva posameznih vasij, ali davčnih občin voliti le župan kot zastopnik cele politične občine. — Navedeno pa velja le glede onih posestev, ki so last vasi ali davčne občine kot juridične osebe, ne pa morebiti skupna last posestnikov ene vasi. —

Če je posestvo, bodisi nepremičnina ali premičnina, le skupna last vseh posestnikov ene vasi, ne pa last vasi kot juridične osebe, potem pristaja volilna pravica za omenjeno posestvo le vsem posestnikom skupno. — Svojo volilno pravico izvršujejo ti skupni posestniki na ta način, da pooblaste enega izmed svoje srede ali pa kako drugo osebo, da voli v njihovem imenu. V to svrhu morejo svojemu pooblaščenцу izdati skupno pooblastilo, ki ga morajo vsi podpisati. —

V Vašem slučaju je torej predvsem treba ugotoviti, ali so dotična posestva, ki jih omenjate v svojem dopisu, last dotične občine, ozir. vasi kot juridične osebe, ali pa so le skupna last posestnikov dotične vasi. — Potrebno pojasnilo dobite pri zemljejknjižnem uradu. Vpoglejte zemljiško knjigo, je li so dotična posestva vpisana kot skupna last posestnikov (opravičencev) ali pa kot last vasi. —

Dopisi.

Iz Kokarij v Savinski dolini. (Uspehi občine Kokarje za pravice slovenskega jezika.)* Ker se med nami Slovenci žalibog splošno

* Da se nazori o pravicah slovenskega jezika bolj razbistrijo in da bi se pri nas v tem oziru začelo bolj delovati, naj blagovolijo drugi listi te članke ponatisniti, oziroma tvarino uporabiti. Pripomnimo, da bomo nadaljevali članke pod gorenjim naslovom v neprisljenem razporedju.

Opomba uredništva.

sliši pesimistično in neutemeljeno govorjenje, ki diši skoro že po nerazsodnosti, da se s slovenskim jezikom ničesar ne doseže, da naši poslanci za slovenski jezik ničesar ne store, da moramo najprej ves vladni sistem izpremeniti, če hočemo za svoj jezik kaj doseči, naj se začne od zgoraj t. j. na Dunaju oziroma v Gradcu za naše pravice delati, posamezniki in občine ne morejo ničesar doseči, češ, z glavo se ne da skozi zid itd. itd., zato si dovoljuje županstvo Kokarje, ki se je postavilo z ozirom na obstoječe zakone na optimistično stališče, priobčiti svoje uspehe za pravice slovenskega jezika. Pri tem je treba upoštevati, da je bil zakon za ravnopravnost jezikov izdan za državljane, a ne za oblasti in za uradnike, iz česar sledi:

1. da ima občina pravico v imenu svojih občanov zahtevati od vseh oblasti v področju slovenske govorice oziroma tudi deželnih in državnih uradov na Dunaju slovensko dopisovanje.

2. Da ni neobhodno treba v dosego pravic slovenskega jezika intervencije državnih poslancev, ker je državni zbor tak zakon l. 1867. že itak sklenil, temveč občina se naj kot zastopnica državljanov sama pritoži. Take pritožbe dosežejo pozitivne uspehe. Državne poslance odpravijo le s prijaznimi — besedami.

3. Vladinega sistema nam v dosego jezikovnih pravic ni neobhodno potrebno izpreminjati, temveč prepričati ga je potreba s pritožbami občin, da se preko naših pravic ne sme v naših uradih uradovati niti v državi vladati.

4. Da se dosežejo uspehi, je treba začeti od spodaj t. j. pri posameznikih in v občinah. S tem se ovržejo znani izgovori nasprotnikov, da slovenske občine same ne žele slovenskega uradovanje, ker se ne pritožujejo zaradi nemških dopisov in ker tudi same po nemško dopisujejo. V vseh slučajih povprašuje ministrstvo, kaj občina v tej zadevi želi. Delovanje od spodaj navzgor sloni na naravnem temelju. Dežela in država namreč obstoji iz samih občin. Kakoršne so občine, približno taka je dežela in država. Občine naj bodo same proti sebi pravične, potem ji bodo tudi oblasti bolj pravične.

Mi se moramo učiti določbe temeljnega zakona posebno njegov člen XIX. izrabljati tudi v malem, v vsakem dopisu, v vsakem društvu, v občini itd., šele potem se bomo zdeli politično zrel narod. Iz malega raste veliko. Same malenkosti tvorijo veliko celoto. Po celoti nas ceni vlada in sosedni narodi. Drugi narodi se ravnaajo tako.

Listnica upravnništva.

Dovolili smo si cenjenim naročnikom v posebnem pismu poslati nakaznice s prošnjo, da nam vpošljejo pripadajočo naročnino. Ponavljamo prošnjo še enkrat v nadi, da sl. županstva isto vpoštevajo.